

- ⇒ рационално коришћење простора и
- ⇒ стварање позитивне динамичке просторне равнотеже и склада између појединих активности, облика коришћења простора и, самим тим, корисника простора.

Из свега изложеног произлази обавеза органа власти, на вертикалном и на хоризонталном нивоу, да остваре већи степен међусобне сарадње. Природа и природне вриједности су веома битан сегмент просторног и планског развоја Републике Српске, што наводи на закључак да ће велики значај у реализацији циљева Стратегије, одиграти друштвени консензус, односно консензус јавности, не само на нивоу локалне и републичке власти него код компромисно креираног повољног окружења за домаће и стране инвестиције, са јасним развојним смјерницама за будућност.

2. ИНСТИТУЦИОНАЛНО-ПРАВНИ ОКВИР И ПОЛИТИКА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

2.1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

У складу са Законом утврђеним надлежностима (Закон о републичкој управи, Закон о Влади Републике Српске и Закон о националним парковима Републике Српске), Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство просвјете и културе су, зависно од области за коју су надлежни, одговорни и за заштићена подручја. У заштићеним подручјима одвијају се и туристичке и угоститељске дјелатности за које је надлежно Министарство трговине и туризма. Заштићеним подручјима управља посебна институционална јединица: Управљач, који према свом облику организовања може бити: јавно предузеће, јавне установе, као нпр. НП Сутјеска и НП Козара, као и градске и општинске управе.

2.1.1. Институционално уређење заштите природе у Републици Српској

У **графикону 1.** дата је основна институционална шема планирања и управљања заштитом природе на нивоу Републике Српске, као и везе са институцијама на нивоу БиХ. Институционално уређење области заштите природних ресурса у Републици Српској се може посматрати кроз неколико међусобно повезаних организационих структура: републички административни органи, предузећа за газдовање шумама, образовање и истраживање, невладине организације итд.

а) **на нивоу локалне управе**, у складу са Законом о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, бр. 101/04, 42/05 и 118/05), општине су надлежне за очување и управљање природним вриједностима на свом подручју. Јединице локалне самоуправе доносе план заштите природе, чији садржај мора бити у складу са чланом 16. став 2. тачке од 1. до 7. Закона о заштити природе и са стратегијом заштите природе (у складу са чланом 16. Закона о заштити природе Републике Српске).

б) на нивоу републичке администрације, министарства надлежна за управљање природним подручјима су:

- ✓ Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије,
- ✓ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и
- ✓ Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске као посебна управна организација тј. организациона јединица у саставу Министарства просвјете и културе;

Надлежности републичких институција у области заштите животне средине прописане су законима из области заштите животне средине (Закон о заштити животне средине, Закон о заштити ваздуха, Закон о управљању отпадом, Закон о заштити природе, Закон о фонду за заштиту животне средине¹⁰ и Закон о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, бр. 118/08, 11/09, 74/10 и 86/10).

У складу са одредбама Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/07, 41/08 и 29/10), природа је саставни дио животне средине, а у складу с тим, министарство надлежно за заштиту животне средине (Министарство просторног уређења, грађевинарства и екологије), надлежно је и за заштиту природе као саставног дијела животне средине.

У глави VI Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“, број 113/08) прописано је да вршење послова у области заштите природе из надлежности органа Републике Српске, врши Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, а из надлежности јединица локалне самоуправе, надлежни органи јединица локалне самоуправе. Чланом 18. овог закона прописано је да послове у области заштите природе из надлежности органа Републике Српске врши министарство надлежно за заштиту животне средине. Министарство, као републички орган управе, надлежно је: за вођење управног поступка у другом степену, за давање сагласности на акте које у складу са основним законом и Законом о измјенама и допунама Закона о заштити природе доноси Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске те за упућивање приједлога Влади Републике Српске о проглашењу заштићених подручја. У складу са чланом 29. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, број 118/08) надлежност за вршење првенствено управних, али и других стручних послова у области заштите природе припада републичком органу управе, односно министарству надлежном за заштиту животне средине. Ови послови обухватају сљедеће: припрему закона и других прописа те општих аката, руковођење пословима управе у области заштите животне средине, спровођење закона, других прописа и општих аката из области заштите животне средине и вршење управног надзора над радом органа јединица локалне самоуправе.

Сходно члану 57. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске“, број 118/08), **Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа** обавља управне и друге стручне послове који се односе на: одређивање, евиденцију, истраживање и вредновање некретнина, покретних

---

¹⁰ У оквиру пројекта „Припрема закона и политика животне средине у БиХ (БХ 99-03)“ припремљен је сет (ентитетских) закона о животној средини и то: (1) Оквирни закон о заштити животне средине, (2) Закон о заштити ваздуха, (3) Закон о заштити вода, (4) Закон о управљању отпадом, (5) Закон о заштити природе и (6) Закон о фонду за заштиту животне средине. Закони се заснивају на кључним директивама Европске уније о животној средини. Доношењем посебног Закона о водама („Службени гласник Републике Српске“, број 50/06), Закон о заштити вода је стављен ван снаге.

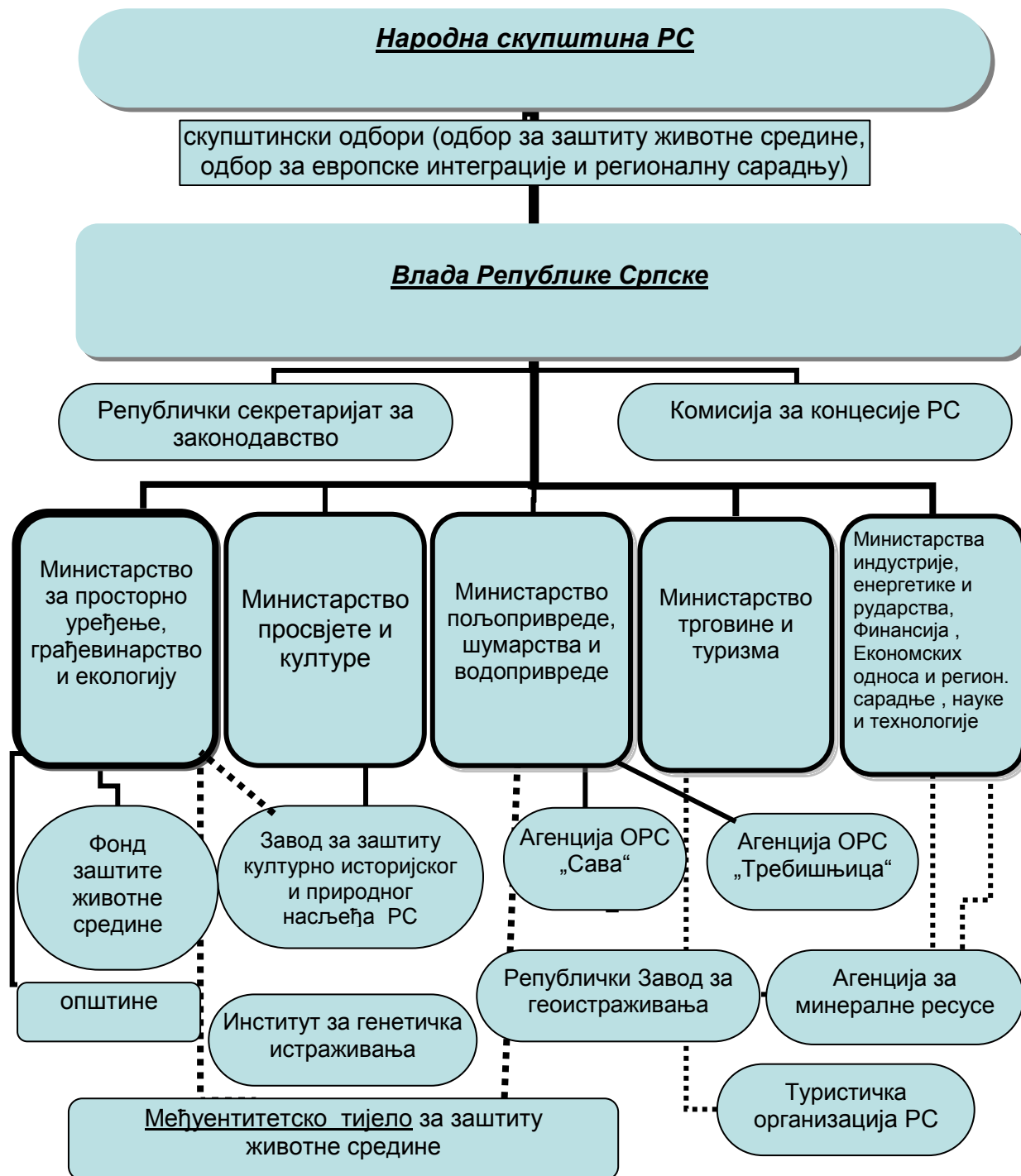
ствари и дијелова природе који уживају претходну заштиту, утврђивање својства културно историјског или природног наслеђа, проглашавање добра заштићеним, вођење централног регистра заштићених добара, израду пројеката за рестаурацију, реконструкцију и конзервацију културно- историјског и природног наслеђа, давање сагласности на стручне елаборате за реконструкцију и рестаураторске радове на заштићеним добрима и њихову адаптацију и ревитализацију, израду стручних елабората о заштити и коришћењу добара у поступку израде просторних и урбанистичких планова, издавање одобрења за привремено изношење заштићених добара у иностранство, издавање одобрења за археолошка и друга истраживања, услове за коришћење заштићених добара, стручни надзор над радом организација за заштиту, издавачку дјелатност, објављивање стручних радова и публикација, координацију и спровођење пројеката, стручно усавршавање, сарадњу са органима и организацијама из области заштите и са корисницима или власницима културно- историјских и природних добара ради њихове заштите и друге послове у складу са законом. Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа је у саставу Министарства просвјете и културе Републике Српске.

У свом раду, Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске сарађује и са другим научним и стручним институцијама, првенствено са факултетима (природно-математичким, шумарским и другим), са музејским институцијама, Архивом Републике Српске, али и са спортским удружењима (нпр. Спелеолошки клуб у Бањој Луци).

У Републици Српској, као и у Федерацији БиХ, министарства обављају основну надзорну функцију за планирање и управљање заштићеним подручјима. Управљање националним парковима врше јавне установе, а тренутно су то два национална парка: Сутјеска и Козара. Надлежности за споменике природе и подручја заштите пејзажа имају друге институције (укључујући министарства надлежна за водопривреду и шумарство, општине итд.). У случају кад су та заштићена подручја у јавним шумама, јавна предузећа шумарства су надлежна за одржавање заштићеног статуса.

Управљање ријечним сливовима је у надлежности Агенције за воде обласног ријечног слива Сава и Агенција за воде обласног ријечног слива Требишњице. надлежне управне организације – Републичке дирекције за воде, која је у складу са Законом о министарствима самостална управна организација од 1993. године.

Графикон 1. Институционални оквир у Републици Српској за управљање заштитом природе

Потребно је посебно водити рачуна о успостављању вишег степена активне комуникације, разумијевања и размјене информација између републичких институција. С обзиром на активности Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа (израда елабората и студија заштите и давање приједлога заштите подручја), ова институција има водећу улогу у реализацији смјерница и циљева ове стратегије, уз сарадњу са Шумарским факултетом и другим институцијама које могу пружити стручну помоћ у реализацији циљева и задатака ове стратегије.

в) на нивоу јавних предузећа и јавних установа:

- ✓ Јавно Предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ а.д.
- ✓ Управе националних паркова „Сутјеска“ и „Козара“;

г) на нивоу научноистраживачких институција:

- ✓ Универзитети у Бањој Луци и Источном Сарајеву: (Природно-математички факултет Бања Лука, Шумарски факултет Бања Лука, Архитектонско-грађевински факултет Бања Лука, Рударски факултет Приједор, Пољопривредни факултет Бања Лука и Пољопривредни факултет Источно Сарајево),
- ✓ Музеј Републике Српске:

д) на нивоу научноистраживачких института:

- ✓ Институт заштите, екологије и информатике Бања Лука,
- ✓ Пољопривредни институт Републике Српске Бања Лука;

ђ) на нивоу невладиних организација и комора:

- ✓ невладине организације у области заштите животне средине (међународне, регионалне и локалне),
- ✓ НВО у области шумарства и другим секторима,
- ✓ Привредна комора Републике Српске;

Невладине организације и удружења грађана имају нарочито важну улогу у учешћу у доношењу одлука, кроз јавне увиде, јавне расправе и слично.

е) на међуентитетском нивоу: за координацију активности у области заштите животне средине и заштите природе између ентитета надлежно је Међуентитетско тијело (опширније: видјети на стр. 11);

ж) на нивоу БиХ: Савјет министара, односно предсједништво Босне и Херцеговине, су тијела надлежна за закључивање међународних уговора и представљање БиХ у међународним институцијама.

Поступак закључивања и извршавања међународних уговора прописан је посебним Законом донесеним на сједници Представничког дома парламента БиХ, одржаној 18. октобра 2000. године и на сједници Дома народа Парламента одржаној 23. октобра 2000. године. Закон о поступку закључивања и извршавања међународних уговора објављен је у „Службеним новинама БиХ“, број 29/00 од 30. октобра 2000. године и ступио је на снагу 8. децембра 2000. године. У складу са овим законом, међународне уговоре у име БиХ закључује Предсједништво БиХ, које може овластити Вијеће министара БиХ и друге надлежне органе БиХ да закључе одређене уговоре. Такође, у складу са чланом 3. овог Закона, сваки ентитет може склапати споразуме са

државама и међународним организацијама уз сагласност Парламентарне скупштине. Парламентарна скупштина може законом предвидјети да таква сагласност за одређене врсте споразума, дакле у изузетним случајевима, није потребна. Иницијативу за покретање поступка закључивања међународних уговора могу дати:

1. институције БиХ,
2. ентитети,
3. кантони и друге регионалне и локалне заједнице и
4. предузећа, установе, невладине организације и друга правна лица из подручја свог дјеловања.

Иницијатива се подноси Савјету министара преко надлежних министарстава БиХ у чији дјелокруг рада спадају питања која се уређују међународним уговором. Када надлежно министарство БиХ оцијени да је иницијатива за покретање процедуре за усвајање међународног уговора оправдана, тада се приједлог за покретање поступка и основа за вођење преговора ради закључивања међународног уговора доставља Савјету министара. У случају међународних уговора који се тичу заштите животне средине уопште, па самим тим и заштите природе, иницијативу за потписивање и ратификацију међународних уговора даје Министарство спољне трговине и економских односа у Савјету министара БиХ.

2.2. ПРОПИСИ ЗНАЧАЈНИ ЗА УПРАВЉАЊЕ ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА

Глобални оквир за заштиту природних вриједности успостављен је на свјетском нивоу у циљу постизања друштвеног, привредног, и еколошки одрживог развоја. Заштита, коришћење и управљање природним ресурсима уређени су већим бројем законских прописа: из области шумарства, заштите природе и уређења националних паркова, као и закона о заштити вода, које представљају значајан природни ресурс.

На просторима Републике Српске развија се и спроводи свеобухватна законодавна и практична активност у спровођењу свеобухватног газдовања, потпуније заштите шумских екосистема, заштићених подручја, заштите природе и управљања водама, као и других законских прописа, којима се уређује корпоративни односно правни статус заштићених подручја. **Закон о заштити животне средине – Пречишћени текст** („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/07, 41/08 и 29/10) **Закон о заштити природе** („Службени гласник Републике Српске“, број 113/08), представљају основу законског оквира за заштиту природних вриједности. Ови прописи су донесени у Републици Српској, заједно са сетом закона у области заштите животне средине (видјети фусноту број 9). Доношењем ових закона, стављени су ван снаге прописи бивше СР БиХ из области заштите природе:

- ✓ Закон о заштити природе („Службени лист НРБиХ“, број 45/61) и
- ✓ Закон о заштити природе („Службени лист НРБиХ“, број 4/65), а дијелом су стављене ван снаге и одредбе Закона о заштити и кориштењу културно-историјског и природног наслеђа у БиХ („Службени лист СРБиХ“, бр. 4/65, 3/78 и 20/85).

Поред Закона о заштити животне средине и Закона о заштити природе, основу за заштиту природе и природних вриједности, имају и сљедећи прописи:

Закон о уређењу простора и грађењу (Службени гласник Републике Српске број 55/10) Овим законом се уређују основе организације, планирања и уређења простора, врсте и садржај докумената просторног уређења, начин израде и поступак усвајања докумената просторног уређења, правила и план спровођења ових докумената и др.

Законом о просторном уређењу и грађењу се промовише просторно планирање на принципима заштите животне средине (чл.2 т.в.), као и општи принцип одрживог развоја, који у складу са чл.3.т.г. подразумеива: „обезбјеђење таквог коришћења простора који уз очување животне средине, природе и трајног коришћења природних добара и заштиту културно историјског наслеђа и других вриједности, задовољава потребе садашњих генерација, без угрожавања потреба будућих генерација“. Овим законом се нарочито, у погледу планског уређења заштићених подручја дефинишу документи просторног уређења, који поред осталих укључују и Просторне планове посебне намјене Републике. За подручја посебне намјене се, у складу са чл. 21. став 2. Између осталог, утврђују подручја која имају изразити природни или културно историјски значај.

Закон о шумама („Службени гласник Републике Српске“, број 75/08) прописује у члану 2. да су шуме и шумско земљиште добра од општег интереса и као таква уживају посебну бригу и заштиту Републике Српске. Чланом 6. прописано је да шуме имају привредну, односно економску и општекорисну функцију у које спадају еколошке (очување биодиверзитета и заштита земљишта, вода и климе) и социјалне функције које подразумеивају рекреацију, туризам и сл. У складу са ставом 2. Члана 6, према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:

- а) **привредне шуме:** у којима се поред општекорисних функција обезбјеђују функције обезбјеђивања шумских производа и услуга
- б) **заштитне шуме:** које служе првенствено за заштиту земљишта, водотока, насеља, привредних и других објеката и остале имовине и
- в) **шуме посебне намјене:** које представљају нарочито природне ријеткости и служе за заштиту биолошке разноврсности и заштиту других вриједности шума.

Поред Закона о шумама, дефинисање шума посебне намјене и начини газдовања овим шумама, прописани су Правилником о начину проглашавања, обиљежавања, финансирања и начину газдовања заштитним шумама посебне намјене („Службени гласник Републике Српске“, број 57/09).

Закон о ловству („Службени гласник Републике Српске“, број 60/09) дефинише да је ловство јавна дјелатност, која обухвата мјере заштите и узгоја дивљачи, уређење ловишта и рационално кориштење дивљачи и ловишта, што се остварује кроз друштвену, спортску и привредну дјелатност. Ловно подручје (ловиште) установљава се посебним актом који садржи: назив ловишта, границе и укупну површину, врсте дивљачи које га насељавају, дивљач под посебном заштитом и друге неопходне податке. Газдовање ловиштем се врши према ловној основи, која представља дугорочан план који се доноси на десет година.

Закон о националним парковима („Службени гласник Републике Српске“, број 75/10) дефинише да су национални паркови подручја посебних природних вриједности од еколошког, научног, културног, историјског, образовног и здравствено-рекреативног значаја. Национални паркови и у њима садржане природне вриједности, природни

ресурси и радом створене вриједности, укључујући и културно-историјске споменике, у својини су Републике Српске и као добра од општег интереса уживају посебну бригу и заштиту. Национални паркови у Републици Српској проглашавају се законом на начин и у посту како је прописано Законом о заштити природе. На подручјима националних паркова у складу са овим законом и Законом о заштити природе, спроводе се посебне мјере заштите и развоја које су саставни дио Плана управљања националним парковима и другим документима који се доносе на основу посебних закона. Зоне и режими заштите у националном парку могу се утврдити у складу са просторним планом посебне намјене, а према међународним стандардима.

На подручју националног парка дозвољено је вршити само оне привредне, туристичко-гоститељске и научно истраживачке активности за које се у поступку добијања дозвола утврди да не угрожавају природну равнотежу и изворност биљног и животињског свијета, природних станишта и вриједности подручја. У националном парку забрањено је: сјећи или уништавати дрвеће, жбуње и осталу вегетацију, осим санитарних сјеча; уносити алохтоне дивље биљне и животињске врсте; вршити неконтролисано сакупљање љековитог биља, гљива и шумских плодова; градити објекте који могу имати негативан утицај на животну средину, градити енергетске објекте, одлагати отпад; експлоатисати минералне сировине, градити магистралне путеве, спроводити било какву другу дјелатност којом би се угрозиле вриједности националног парка. Национални паркови у Републици Српској су: НП Сутјеска, површине 17.350 ха проглашен Законом о проглашењу подручја Сутјеска националним парком („Службени лист СРБиХ“, број 15/65) и Национални парк „Козара“ површине 3.370 ха, проглашен Законом о проглашењу подручја Козара националним парком („Службени лист СРБиХ“, бр. 15/67 и 32/73). Функције заштите у националним парковима биле су регулисане Законом о заштити природе („Службени лист СРБиХ“, број 4/65) на тај начин да би приликом коришћења природе и приликом вршења свих радњи „које би могле промијенити геоморфолошке, биолошке и друге карактеристике природних подручја“... као и приликом „припреме за израду планова за радове који би могли проузроковати посљедице по природу“, било потребно прибавити сагласност Завода за заштиту природе Републике Српске. Треба напоменути да се често у пракси ове одредбе нису досљедно поштовале, тако да се давање сагласности Завода за заштиту природе Републике Српске углавном сводило на формалност. Доношењем Закона о систему јавних служби („Службени гласник Републике Српске“, број 68/07). те усвајањем новог Закона о националним парковима, паркови у Републици Српској су јавне установе а овом промјеном се омогућава приступ директном финансирању из Буџета Републике Српске за послове заштите.

Закон о водама („Службени гласник Републике Српске“, број 50/06). У члану 1. овог закона дефинисано је интегрално управљање водама, као природним богатством од општег интереса. Такођер, у члану 7. овог закона дефинише се да је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде надлежно за организовање праћења и спровођења неопходних мјера како би се спријечила дерогација статуса површинских и подземних вода у складу са овим законом и Оквирном директивом о водама. У члану 25. овог закона прописује се доношење посебне Стратегије управљања водама, којом ће се прописати мјере против загађења вода у погледу одређених загађивача или група загађивача, специфичне мјере за превенцију и контролу загађења подземне воде са циљем постизања доброг статуса вода (у складу са Оквирном директивом о водама, као и Директивом о интегралном спречавању и контроли загађења – IPPC 96/61 ЕЗ).

Овим законом такођер је прописано доношење програма мјера за сваки обласни ријечни слив у циљу заштите животне средине у складу са Оквирном директивом о водама. У дијелу закона који се односи на осјетљива подручја, прописује се да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, у сарадњи са министарством надлежним за заштиту животне средине, прописује методе за утврђивање еколошки осјетљивих подручја, а подручја намијењена за заштиту станишта или врста утврђују се у складу са Законом о заштити животне средине и Законом о заштити природе.

Поред наведених закона за спровођење мјера заштите природе, важна је примјена и других закона, првенствено закона из области заштите ваздуха који одређује основна начела у вези са климатским промјенама и мјерама адаптације климатским промјенама, с обзиром на изражену синергију између биодиверзитета и климатских промјена.

Закон о заштити ваздуха („Службени гласник Републике Српске“, број 53/02) уређује заштиту ваздуха од загађења, ради заштите здравља људи, климе и животне средине од штетног утицаја загађеног ваздуха. Законом се не уређује заштита ваздуха проузрокована радиоактивним материјама, индустријским несрећама и елементарним непогодама, што је регулисано посебним прописима. Законом су дефинисани циљеви, начела, дефиниције које се користе, као и планирање заштите ваздуха, мониторинг, те општа и посебна ограничења. *У дијелу који дефинише заштиту ваздуха прописане су, поред осталог, мјере за угрожена подручја које се састоје од израде акционог плана заштите ваздуха у таквим подручјима.*

Остали законски прописи чија примјена је значајна са аспекта заштите природе:

Закон о рударству („Службени гласник Републике Српске“, број 107/05)и Измјене и допуне Закона о рударству РС („Службени гласник Републике Српске“, број 75/10) Овај закон није у директној вези са заштитом природе, али је веома важан елемент у cjелокупном сегменту заштите животне средине, јер представља спој између Стратегије развоја минерално-сировинског комплекса РС (Закључком Скупштине РС усвојена и утврђена потреба израде) и ове Стратегије. Овим законом уређују се услови и начин експлоатације рудног блага у земљи и на њеној површини, на морском, ријечном или језерском дну или испод њега, као и изградња, коришћење и одржавање рударских објеката. Овај закон није у директној вези са заштитом природе, али је веома важан елемент у cjелокупном сегменту заштите животне средине

Закон о геолошким истраживањима („Службени гласник Републике Српске“, број 51/04)и Измјене и допуне Закона о геолошким истраживањима („Службени гласник Републике Српске“, број 75/10) . Овај закон није у директној вези са заштитом природе, али је веома важан елемент у cjелокупном сегменту заштите животне средине, јер представља спој између Стратегије развоја минерално-сировинског комплекса РС (Закључком Скупштине РС усвојена и утврђена потреба израде)и ове Стратегије.Овим законом се уређују предмет и циљ истраживања, услови, начин њиховог програмирања, пројектовања и извођења, организовање геолошких истраживања,коришћење резултата добијених тим истраживањима.

Закон о фонду заштите животне средине („Службени гласник Републике Српске“, број 51/02). Овај закон није у директној вези са заштитом природе, али је веома важан елемент у cjелокупном сегменту заштите животне средине. Овим законом оснива се

Фонд за финансирање заштите животне средине. Овај фонд има задатак да прикупља и дистрибуира средства за заштиту животне средине, а средства за овај фонд обезбјеђују се – поред буџета Републике, одређених накнада и донација – и из надокнада које плаћају загађивачи животне средине у складу са горе прокламованим начелом „загађивач плаћа“.

- ✓ **Закон** о пољопривредном земљишту („Службени гласник Републике Српске“, број 93/06);
- ✓ **Закон** о органској производњи хране („Службени гласник Републике Српске“, број 75/04);
- ✓ **Закон** о рибарству („Службени гласник Републике Српске“, број 4/02)
- ✓ **Закон** о комуналним дјелатностима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 11/95 и 51/02);
- ✓ **Закон о комуналној полицији** („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03);
- ✓ **Закон** о метеоролошкој и хидрометеоролошкој дјелатности („Службени гласник Републике Српске“, број 20/00);
- ✓ **Закон** о накнадама за кориштење природних ресурса у сврху производње електричне енергије („Службени гласник Републике Српске“, број 85/03);
- ✓ **Закон** о концесијама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 25/02, 91/06 и 92/09);
- ✓ **Закон** о репродуктивном материјалу („Службени гласник Републике Српске“, број 60/09)
- ✓ **Закон** о сјемени пољопривредног биља, и **Закон** о садном материјалу („Службени гласник Републике Српске“, број 37/09)

Закони којима се регулише рад и облик организовања предузећа:

- ✓ Закон о привредним друштвима („Службени гласник Републике Српске“ број 127/08),
- ✓ Закон о систему јавних служби („Службени гласник Републике Српске“ број 68/07),
- ✓ Закон о јавним предузећима („Службени гласник Републике Српске“ број 75/04)
- ✓ Закон о регистрацији пословних субјеката у РС („Службени гласник Републике Српске“ број 42/05)

Други акти (одлуке, правилници, рјешења и други) који су од значаја са становишта заштите природе:

- ✓ **Правилник** о садржају, утврђивању и начину спровођења мјера управљања заштићеним подручјима („Службени Гласник Републике Српске“, број 56/09) – дефинише мјере заштите које се требају спроводити у складу са Актом о проглашењу заштићеног подручја, прописује садржај Плана управљања за

спровођење ових мјера и дефинише надлежни орган који је задужен за спровођење и контролу мјера управљања заштићеним подручјем;

- ✓ **Правилник о систему праћења намјерног држања и убијања заштићених животиња** („Службени Гласник Републике Српске“, број 85/05);
- ✓ **Правилник о начину успостављања и управљања информативним системом за заштиту природе и систему праћења** („Службени Гласник Републике Српске“, број 85/05);
- ✓ **Правилник о условима и критеријумима за финансирање националних паркова из буџета Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“, број 22/06), донешен на основу члана 12. Закона о националним парковима („Службени гласник Републике Српске бр. 21/96 и 74/05), регулише услове и критеријуме за буџетско финансирање појединих послова и задатака који се врше у националним парковима. Ступањем на снагу новог Закона о националним парковима („Службени гласник Републике Српске“ број 75/10), престаје да важи Закон о националним парковима из 1996-те године, али постојећи правилник остаје на снази до доношења новог правилника којим се уређују питања финансирања националних паркова;
- ✓ **Правилник о мјерама заштите, начину одређивања и одржавања зона и појасева саниарне заштите, подруја на којима се налазе изворишта, као и водних објеката и вода намијењених људској употреби** („Службени гласник Републике Српске“ број 9/00);
- ✓ **Правилник о условима испуштања отпадних вода у јавну канализацију** („Службени гласник Републике Српске“, број 44/01);
- ✓ **Правилник о условима испуштања отпадних вода у површинске воде** („Службени гласник Републике Српске“, број 44/01);
- ✓ **Правилник о третману и одводњи отпадних вода за подручја градова и насеља гдје нема јавне канализације** („Службени гласник Републике Српске“, број 68/01);
- ✓ **Правилник о начину одржавања ријечних корита и водног земљишта** („Службени гласник Републике Српске“, број 34/03);
- ✓ **Правилник о начину узимања узорака и методама за лабораторијску анализу воде за пиће** („Службени лист СФРЈ“, број 33/87);
- ✓ **Правилник о хигијенској исправности воде за пиће** („Службени лист СФРЈ“, број 33/87).
- ✓ **Правилник о мониторингу емисија загађујућих материја у ваздуху** („Службени гласник Републике Српске“, број 39/05),
- ✓ **Правилник о граничним вриједностима квалитета ваздуха** („Службени гласник Републике Српске“, број 39/05),

- ✓ **Правилник** о мониторингу квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“, број 39/05).
- ✓ **Одлука** о утврђивању граница сливних подручја на територији Републике Српске, („Службени гласник Републике Српске“, број 9/00);
- ✓ **Уредба** о класификацији вода и категоризацији водотока, („Службени гласник Републике Српске“, број 42/01);
- ✓ **Уредба** о граничним вриједностима емисије загађујућих материја у ваздух („Службени гласник Републике Српске“, број 39/05),

2.3. ОБАВЕЗЕ У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ, У СКЛАДУ СА МУЛТИЛАТЕРАЛНИМ МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМИМА И ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ (ACQUIS COMMUNAUTAIRE)

На стратегију управљања и заштите природних ресурса у Републици Српској битно утиче међународно окружење са својим правним документима. Неки од тих докумената имају карактер међународних конвенција – мултилатералних уговора на свјетском или европском нивоу, те као такве имају карактер обавезности. С друге стране, неки правни документи имају карактер смјерница или препорука (тзв. "меко законодавство"), док су неки на нивоу препорука упућених владама и самим тим нису обавезујући.

Тако, на примјер, скуп свих правних инструмената Европске уније (*Acquis communautaire*) у формалном смислу укључује¹¹:

- ⇒ изворе примарног права – оснивачке уговоре Европске уније,
- ⇒ међународне уговоре, међународно обичајно право и опште принципе Европске уније,
- ⇒ секундарно право – легислативу коју доносе институције Европске уније: уредбе, директиве, одлуке земаља Европске уније,
- ⇒ сваку другу обавезу (политичку, преговарачку и сл.) која је преузета од држава чланица у контексту активности Европске уније, укључујући и ставове из докумената на нивоу смјерница и препорука.

Сви ти документи стварају врло битан правни, организациони и управљачки оквир, који треба уграђивати и у стратегију управљања природним вриједностима и у законодавство које се тиче управљања природним ресурсима. Такав приступ проистиче из тога што је Република Српска дио Босне и Херцеговине, државе која је у процесу европских интеграција и која у поступку стабилизације и придруживања Европској унији има обавезу да своје стратешке одлуке заснива и усклађује са важећим међународним уговорима, а законске прописе да усклађује са правом Европске уније.

У даљем тексту дата је анализа свих међународних уговора – мултилатералних споразума, релевантних за управљање природним ресурсима и њихово очување (**преглед мултилатералних споразума дат је у Прилогу 1.**), анализа тренутних активности имплементације одредаба ових међународних уговора, као и обавеза које

¹¹ Извор: Приручник Дирекције за европске интеграције БиХ: „Законодавство ЕУ“, 2007.

БиХ има као земља чланица наведених конвенција, а које још увијек нису испуњене. Као посебан дио, биће анализирани директиве Европске уније, које у највећем броју случајева представљају најчешћи извор секундарног права Европске уније који се транспонује у домаће законске прописе.

2.3.1. Кратак преглед тренутних активности на имплементацији мултилатералних међународних споразума у сфери животне средине

Конвенција УН-а о биолошкој разноврсности (биодиверзитету)

Циљ конвенције о биодиверзитету је, према дефиницији датој у њеној преамбули: „*очување биолошке разноврсности, одрживо коришћење компонената биолошке разноврсности и праведна расподјела добробити из коришћења генетских извора*“. У складу са чланом 6. ове конвенције, обавезе земаља чланица конвенције су:

а) да се изврши адаптација постојећих, односно да се донесу нове стратегије, планови, програми који ће се односити, између осталог и на обавезе које земља чланица има према Конвенцији Уједињених нација о биодиверзитету: усвајање Стратегије заштите биодиверзитета за БиХ је у току¹²,

б) извјештавање органа конвенције о стању биолошке разноврсности: реализација овог задатка је такођер у току; наиме, након задњег, трећег по реду извјештаја БиХ према конвенцији, у припреми је и нови, четврти, извјештај у коме се према унапријед задатој методологији даје анализа стања у овој области у БиХ,

в) обавезе земаља чланица се односе и на интегрисање, очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у што већој мјери, у релевантне секторске или међусекторске планове, стратегије и програме. Овај стратешки документ, као и раније донесени стратешки документи из области заштите животне средине, имају за циљ управо повезивање и мултисекторски приступ у третману проблема везаних за очување биодиверзитета на територији Републике Српске и БиХ.

У току је и процес ратификације Картагена протокола о биолошкој сигурности, који је проистекао из одредаба Конвенције о биолошкој разноврсности.

Ступањем на снагу новог Просторног плана Републике Српске, стављен је посебан акценат на заштиту природног наслеђа, а пројектовано је да ће се у наредном периоду на цјелокупној територији Републике Српске заштитити око 15% територије, што свакако спада у веома оптимистичне прогнозе.

Конвенција о међународном промету угроженим врстама флоре и фауне (CITES)

По основу Одлуке о ратификацији ЦИТЕС конвенције («Службени лист БиХ» број 11/08 од 5.12. 2008. године), Босна и Херцеговина постала пуноправна чланица

---

¹² Федерално министарство околице и туризма, као focal point БиХ за конвенцију о биодиверзитету (CBD/КБР), у складу са чланом 6. ове конвенције која говори о обавезама земаља чланица, руководи израдом Стратегије заштите биодиверзитета, као и израдом националних извјештаја БиХ. Ова стратегија још званично није усвојена, иако је текст усаглашен са примједбама свих надлежних институција из оба ентитета.

Конвенције, сви документи и увјерења која се тичу међународног промета угрожених врста флоре и фауне морају бити издана од стране званично именованих научних и управних органа. У складу са Законом о поступку закључивања и извршавања међународних уговора («Службени лист БиХ» број 29/00), обавезу имплементације међународних уговора, укључујући и именовања надлежних органа има Савјет министара БиХ. До сада није званично покренута иницијатива за именовање тијела за имплементацију конвенције, а Влада Републике Српске је по потреби спремна да пружи подршку за доношење одговарајуће одлуке Савјета министара БиХ.

Оквирна конвенција УН о промјени климе

БиХ је земља чланица Конвенције која због малих укупних емисија гасова са ефектом стаклене баште нема посебну одговорност за глобално загријавање атмосфере и као таква је преузела само опште обавезе утврђене овом конвенцијом, које се односе на међународну сарадњу, систематска истраживања и размјену релевантних информација (извјештавање). Другим ријечима, Босна и Херцеговина као земља која не спада у групу земаља из тзв. Анекса 1, нема обавезе у смислу квантификованог смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште, у односу на базну годину, које имају индустријски развијене земље. До сада је у земљи, на челу са focal pointом за реализацију ове конвенције, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске било ангажовано на изради Првог националног извјештаја. Саставни дијелови овог извјештаја, према методологији прописаној одредбама Конвенције, су и мјере којима се врши ублажавање климатских промјена-као што су мјере у области коришћења земљишта и друге мјере, чиме ће се свакако утицати на смањење негативног утицаја климатских промјена. Мјере ублажавања негативних климатских промјена на природу и природне ресурсе дате у овој стратегији комплементарне су са тренутним пројекцијама климатских промјена и засноване су на тренутно расположивим литературним подацима, а очекује се да ће се ове мјере знатно шире бити обрађене у првом националном извјештају према Оквирној конвенцији УН о промјени климе.

БиХ је однедавно ратификовала и Кјото протокол, чиме су се стекли услови за учешће БиХ и Републике Српске у пројектима механизма чистог развоја (CDM-Clean Development Mechanism).

Конвенција УН о сузбијању суше и десертификације

Focal point за имплементацију конвенције о суши и десертификацији је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске. Први извјештај БиХ, према конвенцији о заштити од суше и десертификације, припремљен је током 2007. године. Основни закључци овог извјештаја указују да је потребно израдити акциони план за имплементацију на нивоу БиХ и извршити интеграцију овог плана имплементације са Стратегијом развоја БиХ, а између осталог, у току израде плана имплементације ове конвенције потребно је извршити одговарајуће процјене и спровести мјере:

⇒ потенцијалне и активне ерозије тла,

- ⇒ ефеката суше ,
- ⇒ могућности заштите брдско-планинских подручја од водне ерозије увођењем мјера заштите земљишта и вода,
- ⇒ вршити ревитализацију карстних подручја
- ⇒ деминирања и деконтаминације земљишта на територији цијеле Републике Српске,
- ⇒ заштите од поплава, на око 400.000 ха површине на целокупној територији Републике Српске,
- ⇒ подстицања научно истраживачког рада и др.

Базелска конвенција о прекограничном транспорту опасног отпада

Управљање отпадом у Републици Српској уређено је Законом о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“ број 53/02) и у складу с њим министарство надлежно за послове заштите животне средине у Републици Српској издаје сагласности за транспорт отпада у циљу његовог збрињавања. Идентичан закон је на снази и у Федерацији БиХ, по коме се дају сагласности за транспорт отпада. У складу са Кривичном законом, неовлаштени увоз радиоактивног и опасног отпада је кривично дјело. Ипак, због тога што ни у домаћем законодавству није јасно дефинисана разлика између радиоактивног отпада (који је у надлежности здравственог сектора) и осталих категорија опасног отпада, ова материја ће бити посебно уређена подзаконским актима.

Бечка конвенција о заштити озонског омотача и Монреалски протокол

На нивоу БиХ је сачињен тзв. Државни програм за постепено искључивање из употребе супстанци које оштећују озонски омотач, а Савјет министара БиХ је објавио и Одлуку о постепеном искључивању из употребе супстанци које оштећују озонски омотач, којом се спроводи Државни програм, као и надлежне органе за спровођење ове одлуке, а то су: Озонска јединица на нивоу БиХ у саставу Министарства за спољну трговину и економске односе БиХ и ентитетске озонске јединице.

Рамсарска конвенција о заштити мочварних станишта

У складу са одредбама ове конвенције, до сада су проглашена два Рамсарска мјеста у БиХ: Хутово Блато код Мостара са површином од 7.411 ха и Бардача у Републици Српској, проглашена 2007. године, са укупном површином од око 3.500 ха. БиХ има статус земље уговорнице у Рамсарској конвенцији, а основне обавезе земаља уговорница према Рамсарској конвенцији су:

- ⇒ прикупљање и слање информација Секретаријату конвенције о статусу очувања мочварних подручја, односно напретку у проглашењу нових и очувању постојећих мочварних подручја од међународног значаја,
- ⇒ израда Националног извјештаја према Рамсарској конвенцији и
- ⇒ промоција тзв. мудрог коришћења мочварних подручја, односно одрживо коришћење мочварних подручја и промовисање њихове мултифункционалности (чл. 2 и 4. Конвенције).

Барцелонска конвенција

Базни принципи и обавезе које проистичу из те конвенције су: • принципи предострожности и превенције кроз процјену утицаја на животну средину свих управљачких одлука у области вода и управљања природним ресурсима; • принцип "загађивач чисти и плаћа"; • интегрална контрола загађења управљањем ријекама и обалним подручјем; • заштита посебно значајних еколошких подручја; • обезбјеђивање приступа информацијама о стању околине; • извјештавање о емисијама загађујућих ефлуената у воду, ваздух и на тло. Један од најзначајнијих протокола ове конвенције је Протокол о изради Стратешког акционог плана за очување биодиверзитета (САП и БИО). У складу са овим протоколом, државе чланице имају обавезу да израде акционе планове за дефинисање приоритета, а те активности су могуће, ако на нивоу надлежних законодавних структура постоји адекватна мрежа прописа коју спроводе локални органи управе и одговорни субјекти. Треба напоменути да БиХ није ратификовала амандмане на Барцелонску конвенцију донесене 1996. године, нити је ратификовала нова четири протокола ове конвенције и њихове амандмане 1992. године.

Међународне конвенције о заштити и коришћењу вода, чији принципи су релевантни и за заштиту и очување природе и природних ресурса:

Архуска конвенција

Конвенција о приступу информацијама у области заштите животне средине, учешћу јавности у доношењу одлука и приступу правосуђу, закључена је у Архусу, Данска 25. јуна 1998. Године.

БиХ је приступила овој конвенцији августа 2010. године, а тренутно је у току израде Први национални извјештај према овој Конвенцији, која је значајна у складу са њеним циљем поспјешивања учешћа јавности у доношењу одлука у процесу доношења одлука о питањима животне средине. Закон о слободи приступа информацијама Републике Српске представља законски оквир према коме се осигурава доступност информацијама у Републици Српској. Протокол о успостављању регистра загађујућих материја и извора загађења (PRTR протокол) је први протокол Архуске конвенције. У Републици Српској је у октобру 2007. године донесен Правилник о методологији и начину вођења Регистра постројења и загађивача („Службени гласник Републике Српске“, број 92/07).

Хелсиншка конвенција

Хелсиншка конвенција или потпуније – Конвенција о коришћењу и заштити прекограничних водотока и међународних језера (*Convention on Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes*), усвојена је 17. марта 1992. у Хелсинкију у оквиру акција Економске комисије за Европу (ЕЦЕ) као обавезујући оквир за заштиту међународних површинских и подземних вода путем превенције, контроле и еколошки прихватљивог управљања водама. У конвенцији су три базна принципа, која треба уграђивати у стратегију у области вода Републике Српске: • превентивно дјеловање у области заштите вода; • поштовање потреба за водом садашњих, али и будућих генерација; • принцип "загађивач пречишћава и плаћа", и "корисник плаћа". За земље које заједнички користе ("дијеле") воду међународних ријека битне су обавезе: • прикупљање и размјена података у оквиру заједнички дефинисаних

мониторинг програма у области свих компоненти водних режима (количина, квалитет, прекогранични утицаји – из чега проистиче обавеза формирања савременог мониторинг и информационог система у области вода); • смањење ефлуентних загађења из концентрисаних и расутих загађивача; • благовремено упозоравање сусједа на неповољне утицаје.

Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо кориштење ријеке Дунав (*Convention on Co-operation for Protection and Sustainable Use of the Danube River*),

Ова конвенција, потписана у Софији 29. јуна 1994. године, ступила је на снагу 22. октобра 1998. године, даје полазиште за управљање свим ријекама у сливу Дунава. Циљ конвенције је остваривање одрживог управљања водама у сливу Дунава, при чему се посебно издвајају циљеви: • очување, уређење и разумно коришћење површинских и подземних вода слива; • допринос снижењу загађења Црног мора из слива; • смањење опасности од инцидентних загађења, поплава и леда; • сарадња у свим доменима управљања водама.

И у случају ове конвенције основни принципи су: • принцип предострожности и превенције који воде ка ограничавању и смањивању прекограничних утицаја у домену вода, по обје компоненте водних режима (количини и квалитету); • чување људског здравља одржавањем квалитета воде у ријекама и извориштима слива; • одржавање и унапређење екосистема.

У циљу обезбјеђења организационог оквира за сталну регионалну сарадњу подунавских земаља, у оквиру Конвенције је формирана Међународна комисија за заштиту ријеке Дунав (*International Commission for the Protection of the Danube River - ICPDR*). Комисија је покренула широку акцију да све земље потписнице ураде Планове управљања водама у обласним сливовима у склопу дунавског басена. Планови управљања водама требају бити усклађени са Оквирном директивом о водама Европске уније. Будући да се Оквирна директива о водама, прије свега, односи на управљање квалитетом вода, то ће план испуњења обавеза према ИЦПДР-у представљати значајан дио будућег интегралног плана управљања водама у сливу ријеке Саве на подручју Републике Српске и БиХ, који се према Закону о водама треба припремити до 2012. године.

Споразум о сливу ријеке Саве

Као држава у сливу Саве, Република Српска у оквиру БиХ је активни судионик у реализацији Оквирног споразума о сливу ријеке Саве и Протокола о режиму пловидбе, који су потписани у Крањској Гори 3. децембра. 2002, а који су допуњени у Љубљани 2. априла 2004. Тим споразумом и протоколом договорено је: • успостављање међународног режима пловидбе ријеком Савом; • успостављање одрживог управљања водама слива; • предузимање мјера за спречавање или ограничавање опасности и за смањивање и уклањање штетних посљедица, укључујући и посљедице поплава, леда, суша и случајеве испуштања у воду опасних материја; • стварање механизма за успостављење дјелотворне мултилатералне сарадње. Формирана је Међународна комисија за слив ријеке Саве, са задатком координације наведене активности. Република Српска, као државни ентитет који великом дужином излази на десну обалу Саве, има посебан интерес за реализацијом управљања тим сливом, посебно у домену заштите вода (укључујући и спречавања

хаваријских загађења вода), заштите од поплава, уређења режима вода, уређења корита за пловидбу.

2.3.2. Обавезе Републике Српске и БиХ у односу на директиве Европске уније

Са становишта транспозиције аката међународне заједнице у законодавство Босне и Херцеговине и Републике Српске, у области заштите природе и управљања водама, у даљем тексту ће бити наведени само кључни захтјеви, препоруке и смјернице у области заштите природе и управљања водама који проистичу из најрелевантнијих директива Европске уније.

У земљама Европске уније, директиве о заштити природних станишта дивље флоре и фауне, или тзв. директива о стаништима (92/43 ЕЕЗ) и заштити дивљих птица (ЕЕЗ 79/409), представљају најважнији законодавни оквир за заштиту биодиверзитета, а такођер имају и веома значајан утицај на шуме, шумска станишта и шумске врсте и имају за циљ формирање кохерентне европске мреже заштићених подручја, NATURA 2000.

Директива 92/43/ЕЕЗ Вијећа од 21. маја 1992. **о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре (Council Directive 92/43/EEC of May 21st 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora)**, уређује спровођење потребних мјера, уз уважавање привредних, социјалних и културних потреба и регионалних и локалних карактеристика појединих подручја, којима се осигурава одржавање или поврат у повољан статус очуваности природних станишта и врста дивље фауне и флоре од интереса за Заједницу (ЕУ).

Формирање европске мреже посебних подручја очувања (NATURA 2000) би „требало да обезбиједи да се врсте и њихова станишта одрже у повољном стању очувања у њиховом природном домену“. Приликом избора подручја, осим научних, узимају се у обзир и газдински, друштвени и културни захтјеви као и регионалне и локалне карактеристике. Директива о птицама има за циљ заштиту свих врста дивљих птица унутар територије Европске уније. Посебан нагласак је на заштити миграторних врста, која захтијева координисано дјеловање свих европских земаља. Директива се односи на 181 птичију врсту или подврсту и захтијева очување довољно пространих и разноликих станишта за њихов опстанак. Државе чланице су обавезне да утврде општи систем заштите птица путем забрана убијања, уништавања легала и намјерног узнемиравања, неселективног лова, искоришћавања, продаје или комерцијализације већине птичијих врста. Одређени изузеци, у складу с овом конвенцијом, направљени су ради потреба спорта и лова, као и у случајевима када птице представљају озбиљну опасност за сигурност и здравље људи, биљака, и животиња.

Директива 79/409/ЕЕЗ Вијећа од 02. априла 1979. **о заштити дивљих птица, (Council Directive 79/409/EEC of April 2nd 1979 on the conservation of wild birds** се односи на очување свих врста птица које се природно појављују у дивљем стању на европској територији држава чланица на које се односи Уговор. Она покрива заштиту, управљање и контролу тих врста и поставља правила за њихову експлоатацију. Директива се односи на живе птице, њихова јаја, гњезда и станишта.

Мрежа NATURA 2000 се састоји од двије врсте заштићених области:

- подручја под посебном заштитом (SPA), под окриљем Директиве о птицама и
- посебна подручја очувања (SAC), под окриљем Директиве о стаништима.

Оснивање и проширење Европске мреже NATURA 2000 је од великог значаја у процесу заустављања континуираног нестанка природних врста и биотопа, односно осиромашења природних богатстава. Мрежа NATURA 2000 омогућава одржавање одређених типова природних станишта и станишта врста или, гдје је то потребно, враћање у повољан статус очуваности у њиховом природном ареалу. Статус очуваности природног станишта подразумева збир утицаја који дјелују на то станиште и типичне врсте које се налазе у том станишту, што може утицати на његову дугорочну природну дистрибуцију, структуру и функције као и на дугорочни опстанак типичних врста унутар станишта.

Процедура оснивања Мреже NATURA 2000

Процес иницирају државе чланице Европске уније које предлажу листу станишта од интереса за заједницу (енг. Proposed Sites of Community Importance), у складу са листом станишта и врста која се налазе у оквиру Директиве о стаништима, односно критеријума наведених у Прилогу III Директиве о стаништима. На основу ових критеријума, у складу са научним информацијама којима земља чланица располаже, даје се приједлог Комисији Европске уније, да у року од три године од нотификације дате директивом, заједно са информацијама о сваком локалитету.

Треба напоменути да су ове одредбе у великој мјери већ транспоноване у Закон о заштити природе Републике Српске, којим се у члану 37. прописује да ће министар донијети посебну уредбу којом се утврђују тзв. „подручја од интереса за заједницу“.

Након што комисија усвоји националну листу као „подручја станишта односно локалитета од интереса за заједницу“, државе чланице морају имплементирати листе именовањем ових подручја која су заснована на овој листи. Подручја се морају посебно обиљежити као посебна подручја очувања и то најкасније у року шест година од рока усвајања од стране Европске уније и то у смислу значаја тог локалитета за одржавање или обнављање повољног статуса очуваности типа природног станишта из Прилога 1. или врсте из Прилога 2. Делегација европске комисије у БиХ припремила је документ: „Методолошке смјернице одредаба члана 6 (3) и (4) Директиве о стаништима 92/43/ЕЕЗ“ (2001), у циљу давања методолошке помоћи приликом извршења и прегледа процјена у складу са наведеним члановима Директиве о стаништима. Такођер, као референтни документ за одређивање смјерница за управљање подручјима NATURA 2000, делегација европске комисије је припремила и превод документа: „Управљање подручјима у оквиру мреже NATURA 2000, одредбе члана 6 Директиве о стаништима“.

У складу са Директивом о стаништима, постоје посебне одредбе које нису транспоноване у домаћим законима, па тако ни у Закону о заштити природе. Слична је ситуација и са Директивом о птицама, иако је постојећи Закон о заштити природе у много мањој мјери усклађен са овом директивом.

Упоредни приказ транспозиције одредаба Директива 92/43/ЕЕЗ и 79/409/ЕЕЗ у Закон о заштити природе („Службани гласник Републике Српске“ број 113/08), дат је у Табели 1.

Члан 6. став 3. Директиве 92/43/ЕЕЗ:

„За сваки план или пројекат који би могао имати значајан утицај на одређено подручје односно локалитет, било појединачно или у комбинацији са осталим плановима или пројектима, потребно је спровести одговарајућу процјену утицаја односно пројекта на дати локалитет, с обзиром на циљеве његовог очувања. Надлежни органи одобравају

план или пројекат тек након што се увјере да он неће имати негативан утицај на стање датог подручја, те ако је потребно, након добијања мишљења јавности....“ Овај члан се транспонује чланом 10. ст. 10. и 11. Закона о заштити природе. За пројекте и активности у природи за које се оцијени да могу имати значајан утицај на животну средину, обавезно се спроводи процјена утицаја у складу са Законом о заштити средине – пречишћен текст („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/07, 41/08 и 21/10). Изузетно, за планиране пројекте и активности који нису обухваћени процјеном утицаја, а који сами или са другим пројектима могу имати значајан утицај на еколошки значајно подручје или заштићену природну вриједност, израђује се посебно стручно мишљење којим се утврђује прихватљивост пројекта или активности за природу у односу на циљеве очувања тог еколошки значајног подручја или заштићене природне вриједности. Стручно мишљење израђује Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске. За пројекте за које је процјена утицаја обавезна, она мора садржавати и оцјену прихватљивости са становишта очувања природних вриједности. Пројекат, односно активност се коначно одобрава или одбацује доношењем рјешења надлежног министарства у односу на студију односно стручно мишљење

Члан 6. став 4. Директиве 92/43/ЕЕЗ.

У случајевима да се упркос негативној процјени утицаја на локалитет, у недостатку алтернативних рјешења, пројекат ипак мора спровести због јавног интереса, укључујући и интересе социјалног или привредног карактера, морају се спровести одговарајуће компензационе мјере.

Када се у одређеном локалитету налази значајан тип станишта или врста, планирана активност се може дозволити само уколико не угрожава јавну сигурност, здравље људи или уколико проузрокује битно повољније услове за природу и животну средину.

У члану 10. ст. 10. и 11. Закона о заштити природе, наводи се: Изузетно, ради заштите јавног интереса, Влада може дати сагласност на планиране активности привредне и социјалне природе, под условом да правно или физичко лице које је предлагач активности приложи студију која садржи мјере о отклањању штетних посљедица за природу.

У случају да се пројекат односно активност планира на подручју гдје се налази станишни тип или станиште биљака, гљива или животињских врста, које су заштићене на основу међународних уговора или су уврштене у Црвену књигу, планирана активност може се дозволити само ако се она односи на заштиту здравља људи, јавни интерес или на успостављање битно повољнијих услова за природу.

Члан 4. став 4. Директиве 79/409/ЕЕЗ, усклађен са чланом 6. ставом 2. Директиве 92/43/ЕЕЗ

„Обавезују се државе чланице да предузму одговарајуће мјере у циљу избјегавања потенцијалног загађивања или оштећења станишта“

Члан 10. ст. 1. и 2. Закона о заштити природе: Приликом планирања пројекта и активности у природи мора се водити рачуна о томе да се избјегне или сведе на најмању мјеру нарушавање природе. Носилац активности је дужан у току обављања активности спроводити мјере којима се спријечава угрожавање природе, а по завршетку радова и активности дужан је у зони утицаја успоставити или приближити

стање у природи оном стању које је претходило захвату, односно извршити санацију подручја у складу са овим законом и посебним прописима.

Табела 1. Упоредни приказ транспозиције одредби Директива

Усклађеност са секундарним извором права ЕУ				
а)	б)	ц)	д)	е)
<p>Одредбе и захтјеви директива: 92/43/ЕЕЗ Вијећа од 21. маја 1992. о очувању природних станишта и дивље фауне и флоре 79/409/ЕЕЗ Вијећа од 02. априла 1979 о заштити дивљих птица</p>	<p>Одредбе допунама закона о заштити природе Републике Српске</p>	<p>Усклађеност одредбе приједлога закона с одредбом прописа ЕУ</p>	<p>Разлози за дјелимичну усклађеност или неусклађеност</p>	<p>Предвиђени датум за постизање пуне усклађености</p>
<p>79/409/ЕЕЗ, чл.4 став 4. усклађен са чл. 6. став 2. директиве 92/43/ЕЕЗ</p> <p>Обавезују се државе чланице да предузму одговарајуће мјере у циљу избјегавања потенцијалног загађивања или оштећења станишта</p>	<p>Чл. 10. став 1 и 2: Приликом планирања пројеката и активности у природи мора се водити рачуна о томе да се избјегне или сведе на најмању мјеру нарушавање природе. Носилац активности је дужан у току обављања активности спроводити мјере којима се спрјечава угрожавање природе, а по завршетку радова и активности дужан је у зони утицаја успоставити или приближити стање у природи оном стању које је претходило захвату, односно извршити санацију подручја у складу са овим законом и посебним прописима</p>	<p>Дјелимично усклађено</p>	<p>Одредбе овог члана односе се на заштиту природне средине уопште, те се на тај начин индиректно прописују и мјере за заштиту станишта врста. Иако се овим чланом не прецизира на које врсте животиња и њихових станишта се односе одредбе заштите, постигнута је дјелимична усклађеност са одредбама директиве.</p>	
<p>92/43/ЕЕЗ, члан 6. став 3. За сваки план или пројекат који би могао имати значајан утицај на одређено подручје односно локалитет, било појединачно или у комбинацији са осталим плановима или пројектима, потребно је спровести одговарајућу процјену утицаја односно пројекта на дати локалитет, с обзиром на циљеве његовог очувања. Надлежни органи одобравају план или пројекат тек након што се</p>	<p>Чл. 10. ст. 3-7. За пројекте и активности у природи за које се оцијени да могу имати значајан утицај на животну средину, обавезно се спроводи процјена утицаја у складу са Законом о заштити животне средине, пречишћен текст („Службени гласник Републике“ Српске број 28/07). Изузетно, за планиране пројекте и активности који нису обухваћени процјеном утицаја, а који сами или са другим пројектима могу имати значајан утицај на еколошки значајно подручје или заштићену природну вриједност, израђује се посебно стручно мишљење, којим се утврђује прихватљивост пројекта или активности за природу у односу на циљеве очувања тог</p>	<p>Потпуно усклађено</p>		

<p>увјере да он неће имати негативан утицај на стање датог подручја, те ако је потребно, након добијања мишљења јавности</p>	<p>еколошки значајног подручја или заштићене природне вриједности. Стручно мишљење израђује Завод за заштиту културно историјског и природног наслеђа РС. За пројекте за које је процјена утицаја обавезна, она мора садржавати и оцјену прихватљивости са становишта очувања природних вриједности. Пројекат, односно активност се коначно одобрава или одбацује доношењем Рјешења надлежног министарства у односу на Студију односно Стручно мишљење</p>			
<p>92/43/ЕЕЗ, члан 6. став 4.</p> <p>У случајевима да се упркос негативној процјени утицаја на локалитет у недостатку алтернативних рјешења, пројекат ипак мора спровести, због јавног интереса, укључујући и интересе социјалног или привредног карактера, морају се спровести одговарајуће компензационе мјере.</p> <p>Када се у одређеном локалитету налази значајан тип станишта или врста, планирана активност се може дозволити само уколико не угрожава јавну сигурност, здравље људи, или уколико проузрокује битно повољније услове за природу и животну средину</p>	<p>Члан 10. ст. 10-11.</p> <p>Изузетно, ради заштите јавног интереса, Влада може дати сагласност на планиране активности привредне и социјалне природе, под условом да правно или физичко лице које је предлагач активности приложи студију која садржи мјере о отклањању штетних посљедица за природу.</p> <p>У случају да се пројекат односно активност планира на подручју гдје се налази станишни тип или станиште биљака, гљива или животињских врста, које су заштићене на основу међународних уговора или су уврштене у Црвену књигу, планирана активност може се дозволити само ако се она односи на заштиту здравља људи, јавни интерес или на успостављање битно повољнијих услова за природу.</p>	<p>Потпуно усклађено</p>		

Усклађеност са осталим изворима права ЕУ

Политички и акциони програм Европске Уније за животну средину, од 1987 до 1992. (објављен у службеном листу Европске уније Ц 328 7/12/1987, стр. 1) Декларација Вијећа од 22. 11. 1973. о програму акција Европске заједнице о животној средини којом се позива на специфичне акције за заштиту птица, у складу са Резолуцијом Вијећа Европске заједнице и представника влада држава чланица на засједању Вијећа од 17. маја 1977. године о продужетку и имплементацији политике Уније и акционим програму о животној средини.

Постоји, поред наведених директива и неколико других европских директива, којима је наложена обавеза извјештавања и праћења стања животне средине:

- ⇒ Директива 78/659/ ЕЕЗ о квалитету слатких вода за које је потреба заштита или побољшање стања у циљу заштите живота риба (познатија као Директива о рибама),
- ⇒ Директива 2007/60/ ЕЕЗ о поплавним ризицима, познатија као Директива о поплавама (Directive 2007/60/EC of the European Parliament and of The Council of 23 October 2007 on the assessment and management of flood risks).
- ⇒ Регулатива ЕЗ 338/97 о заштити дивље фауне и флоре регулацијом њихове трговине (европска регулатива о трговини дивљим врстама),
- ⇒ Правило Савјета ЕЕЗ/3528/86 о заштити шума од атмосферског загађења има за циљ успостављање обрасца Заједнице за заштиту шума од атмосферског загађења са циљем омогућавања појачане заштите шума и сатварања појачаног потенцијала пољопривреде,
- ⇒ Правило Савјета број 2158/ЕЕЗ о заштити шума од пожара од 23. 07. 1992. усвојило је правила заштите шума, одржавање и мониторинг шумских екосистема и чување различитих функција шума које доприносе руралним подручјима, обрасцем заједнице која обухвата заштиту шума од пожара.

Што се тиче осталих директива, које су релевантне за управљање природним ресурсима, укључујући и управљање водама, нарочито су важне сљедеће директиве:

Директива о водама ЕУ

Парламент и Савјет Европске уније су крајем 2000. године усвојили Директиву о водама (*Directive of the European parliament and of the Council 2000/60/EC establishing a framework for community action in the field of water policy*), која је важећа за земље чланице Европске уније. Њима је остављен рок да до 2003. године принципе Директиве уграде у своја водна законодавства, а да до 2015. године изврше имплементацију Директиве, тако да се до тада оствари такозвани **добар статус вода**. Поред реалистичких процјена ограничености водних ресурса и нужности њихове заштите и рационализације коришћења, Директива дефинише одговарајући нормативни оквир, којим би се обезбиједили механизми планске заштите вода, у оквиру заштите читавог окружења. Посебно су важни сљедећи ставови: • свеобухватна заштита свих вода и хармонизација водопривредних и еколошких циљева; • дефинисање строгих прописа за емисију загађујућих материја и високи стандарди за оцјену квалитета воде у водотоцима; • интегрално управљање ријечним сливовима и формирање компетентних служби за управљање водама на нивоу великих хидрографских цјелина (Директива такву "основну јединицу за управљање ријечним сливом" дефинише као "дистрикт ријечног слива", што је већ уграђено у Закону о водама Републике Српске); • координација управљања ријечним сливом и у случају да он прераста границе једне државе; • економска политика која омогућава самофинансирање сектора вода, кроз адекватно наплаћивање воде и свих водних услуга; • реална, економска цијена воде, уз стриктно поштовање принципа: „корисник плаћа“, „загађивач плаћа“, потпуна накнада свих трошкова у које су укључени и сви трошкови заштите вода, као и неопходне заштите околине; • усаглашавање цијена воде (за три категорије потрошача – индустрију, пољопривреду, домаћинства), при чему та цијена треба да стимулише контролисану и рационалну потрошњу воде; •

обавјештавање јавности о проблемима у области вода, консултовање, усклађивање интереса различитих група; • укључивање корисника и представника јавности у тијела која одлучују о управљању водама.

Сви наведени ставови Директиве су веома важни за стратегију у сектору вода Републике Српске, при чему треба посебно издвојити читав сегмент о политици самофинансирања водопривреде, на бази **реалних** економских цијена воде и водних услуга (вода као економска категорија), као и укључивање у цијену воде и свих трошкова њене заштите. Такође, посебно је битна врло јасна одредница о формирању управљачких тијела на нивоу великих сливова, као и укључивање јавности, посебно корисника у процес управљања, како би јавност постала не пасивни субјекат који је необавјештен и стално се опире планираним рјешењима у области вода, већ је активни судионик у управљању који схвата због чега се морају обављати одређени радови у области вода и који сагледава структуру свих трошкова истраживања, планирања, грађења, одржавања и заштите који морају да уђу у цијену воде и водних услуга.

На подручју Европске уније постоји и више прописа у области вода који су на снази и на које се повремено позива и Директива о водама. Кључни документи које треба имати у виду при даљем развоју закона и подзаконских аката у Републици Српској, у процесу њиховог усклађивања са правним системом и законодавством у области вода и заштите природе Европске уније су сљедеће директиве које су већ уграђене или ће се уградити у законодавну регулативу земаља чланица: Директива о заштити површинских вода (79/440/ЕЕЗ и 79/869/ЕЕЗ), Директива о квалитету воде за рибарство (78/659/ЕЕЗ), шкољкарство (79/923/ЕЕЗ), воде за купање (76/160/ЕЕЗ), Директива о заштити подземних вода од загађивања посебно опасним супстанцама (80/68/ЕЕЗ), Директива о води за пиће (80/778/ЕЕЗ), Директива о граничним вриједностима емисије опасних супстанци (76/464/ЕЕЗ) и шест поддиректива (1982–1986) које се односе на различите појединачне супстанце. Ту су, у другој фази нормативног регулисања сектора вода у Европској унији: Директива о пречишћавању отпадних вода урбаног поријекла (91/271/ЕЕЗ), Директива о заштити вода од загађивања проузрокованог нитратима из пољопривредних извора (91/676/ЕЕЗ). Неки од тих прописа ће се постепено укидати са имплементацијом директиве, али пошто се ради углавном о дугим роковима (нпр. 13 година), треба их имати у виду сада, током прилагођавања читавог водног законодавства Републике Српске нормативима Европске уније, на свим етапама процеса припрема за придруживање.

2.4. ПРЕПОРУКЕ ЗА ИНСТИТУЦИОНАЛНУ СТРУКТУРУ И СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ПРИРОДНИМ РЕСУРСИМА

Да би се институционално уређење и законодавство које се примјењује на просторима Републике Српске и цијеле БиХ ускладило са праксом институционалног уређења и прописима првенствено на европском, али и на свјетском нивоу, који регулишу материју везану за заштиту животне средине, заштиту природе, шумарство и заштићена подручја, неопходно је да се :

1. досљедно спроводе сљедећи акти: Одлука о поступку и начину усклађивања домаћег законодавства са законодавством Европске уније („Службени гласник Републике Српске“, број 81/07), и упутстава којима је уређен начин

попуњавања Упоредног приказа и Изјаве о усклађености нацрта/приједлога нормативног акта са прописима ЕУ

2. приступи изради међуресорног плана усаглашавања прописа који регулишу област газдовања шумама и управљања заштићеним поручјима и Плана за усаглашавање прописа са европским директивама, са посебним акционим мјерама којима се поспјешује транспарентност и сарадња између институција по питањима проглашења и спровођења мјера заштите подручја,
3. дефинишу неопходне стручно-кадровске, финансијске и временске компоненте, по обиму и структури, за реализацију Плана усаглашавања прописа,
4. дефинише приједлог Пројекта за реализацију Плана усаглашавања прописа из т. 2. и 3.

Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у Влади Републике Српске предузима активности на изради Приједлога акционог плана усклађивања законодавства Републике Српске са прописима Европске уније. Овај приједлог ће бити достављен на разматрање и усвајање Влади Републике Српске до краја априла 2011. године.

3. СТАЊЕ И ОБИЉЕЖЈА ПРИРОДЕ РС

3.1. УВОД

Паневропска стратегија пејзажне и биолошке разноврсности (PEBLDS) представља веома важан стратешки документ о заштити природе у Европи. Ова стратегија спроводи се захваљујући заузимању најважнијих европских организација, осигуравајући оквир и промовисање заједничких циљева за спровођење Конвенције о биодиверзитету, чија је БиХ земља чланица. Функција секретаријата Стратегије повјерена је Програму Уједињених нација за заштиту животне средине (UNEP), и Савјету Европе.

Паневропска стратегија је формално озваничена Мастрихт декларацијом о очувању европског природног наслеђа (1993), а заснива се на одредбама Бернске конвенције, на Европској стратегији за очување природе (1990) и закључцима министарских конференција у Добрису и Луцерну (1991, 1993) и Свјетског самита о одрживом развоју у Рио де Жанеиру (1992). Стратешке мјере предложене у овом документу односе се на период од 20 година, при чему се циљеви заштите биолошке и пејзажне разноврсности настоје интегрисати у све друштвене и економске секторе, са посебним нагласком на: пољопривредни сектор, шумарство, ловство, рибарство, управљање водама, енергетику и индустрију, транспорт, туризам и рекреацију, одбрану и одбрамбену политику, структуралне и регионалне политике, те урбано и рурално планирање.

Значај интегралног приступа приликом стратешког планирања и остваривања основних циљева илустрован је у графику 2. на примјеру планирања и развоја правних аката Европске уније у области заштите природе.

Природно наслеђе земаља Европске уније обухвата: 150 врста сисара, 520 врста птица, 180 врста рептила и водоземаца, 150 врста риба, 10.000 врста биљака,